

nutí věnovat zcela speciální pozornost a tedy konkrétně i vlastní kapitole „důležitá“ otázka polské volební reformy z roku 1993. Právě na tomto příkladě totiž autor získává dostatečnou oporu pro své předcházející volební interpretace i konečkonců pro vlastní ideu celého textu. S dostatečnou výpovědní hodnotou totiž ukazuje a domýšlí důsledky tohoto konkrétního aktu „volebního inženýrství“.

Na základě řečeného i čtenář textu neznalý lehce odhadne, že se jím průběžně prolíná problematika politických stran. Ostatně, M. Kubát na závěr celé práce připojil tři dodatky, z nichž hned první je věnován stručným charakteristikám nejvýznamnějších politických stran, hnutí a uskupení na polské stranicko-politické scéně po roce 1989 (druhý dodatek přináší stručné medailony hlavních prezidentských kandidátů, třetí se pak vrací k otázce principů sčítání hlasů při polských volbách). A zde je třeba uvést základní kritický postřeh vůči recenzovanému textu. Tím je skutečnost, že se autor v podstatě zcela vyhnul otázce geneze polského stranického systému. Jistě, toto téma není autorem avizováno. Na druhé straně není možno nekonstatovat, že analýza voleb a jejich výsledků je v klasické „duvergerovské“ politologické tradici chápána především jako základní kámen k následnému fundamentálnímu rozboru rozmanitých aspektů fungování dané stranické scény. A tak vzniká otázka, zda v právě této rovině neměla jít ambice M. Kubáta přece jen dále. Že by snad téma další práce...?

A nebyla by to standardní recenze, kdyby se vyhnula problému autorem využitých pramenů. Oprění se především o polské zdroje je možno označit za přirozený krok, třebaže – dodejme – i v českém prostředí se bylo možno během minulé dekády setkat s politologickou reflexí polského vývoje. Ale jednu reakci si lze odpustit jen velmi těžko: při vši úctě ke jménu Jerzyho J. Wiatra je nutno konstatovat, že pro vnímání polské politické scény po roce 1989 existuje celá řada výraznějších, originálnějších a v neposlední řadě též „trefnějších“

příspěvků jiných autorů a badatelů. V tomto smyslu se jeví zařazení speciální podkapitoly (III.5.1. – *Příčiny volebního úspěchu postkomunistů 5 let po pádu komunismu dle J. J. Wiatra*, viz s. 78–80) jako přinejmenším nešikovné, ale spíše škodlivé a tématu neadekvátní.

Ale není namístě končit celou recenzi v kritickém tónu. Celá práce (představující jistě více než autorem skromně použité slůvko „příručka“) totiž bezesporu vyznívá jako velmi poctivě vypracovaný text, s již na začátku popsanou interesantní tematickou koncentrací, jistou metodologickou opcí a v neposlední řadě i průkaznou autorskou obezřetností s analyzovanými jevy. Kéž by bylo možno předcházejí souvětí napsat o každém politologickém textu.

Jan Holzer

Breda Luthar, Tonči A. Kuzmančić, Srečo Dragoš, Mitja Velikonja, Sandra B. Hrvatina a Lenart J. Kučić:

**THE VICTORY OF THE IMAGINARY LEFT.
THE RELATIONSHIP OF THE MEDIA AND POLITICS IN THE 2000 PARLIAMENTARY ELECTIONS IN SLOVENIA.**

Lublan, Peace Institute, 118 stran ISBN: 961-6403-01-X.

Moderní demokratické společnosti pokládají volby za stále důležitější prostředek vlivu občanů na politický život jednotlivých zemí. Tento důraz na volební akt – a stejně tak i na studium a tvorbu volebních systémů a volebních kampaní – se stává ještě zřetelnějším v nově se rozvíjejících demokraciích, kde většina aspektů voleb ještě nebyla ustálena a o jejichž podobách politologové a odborníci z příbuzných společensko-vědních disciplín prakticky neustále diskutují. Jedním z příspěvků do této diskuse je také kniha kolektivu slovinských

autorů *The Victory of the Imaginary Left. The Relationship of the Media and Politics in the 2000 Parliamentary Elections in Slovenia*. Publikace je složena z pěti esejů, které z různých pohledů zkoumají a hodnotí průběh a výsledky volební kampaně předcházející parlamentním volbám ve Slovinsku na podzim 2000. Hlavním motivem esejů je přitom vztah mezi politikou a masovými médii, která jsou hlavními prostředky komunikace mezi politikem a voličem.

Breda Luthar v esejí *Blinded and Crippled by Neutrality* poukazuje na jeden z největších problémů současné – a nikoli jen slovinské – žurnalistiky: úpornou snahu novinářů zachovávat přísně neutrální postoje při popisu politických jevů. Tato neutralita je výrazem mediálního oddělení společenských jevů od jevů politických; zatímco u prvních může novinář „neomezeně“ vyjadřovat svůj názor, u druhých je vázán autocenzurou, která mu – pod pláštěm objektivnosti – komplikuje popis události nebo jevu. Autorka tuto snahu o neutralitu popisuje jako „fetišizaci objektivismu v novinářské sebeděstavě“. Dále ukazuje, že novinář se v zajetí tohoto schématu domnívá, že neutralita je jakousi zjevenou pravdou. Tato domněnka je z jejího pohledu chybná, protože „pravdu musíme chápat jako výsledek procesu hledání pravdy“. Tímto procesem je politická i mediální diskuse, protože teprve v ní – tedy ve střetu různých koncepcí „pravdy“ – je možné odkrývat pozadí jednotlivých přístupů a názorů.

V dalším esejí se Tonči A. Kuzmančić zabývá zajímavým fenoménem slovinské stranicko-politické scény: všechny významné politické subjekty zde totiž usilují o to, aby byly považovány za subjekty politického středu. Kuzmančić v tomto smyslu konstatuje hledání „zlatého středu“, které má být typickou slovinskou vlastností – jde o klasický stereotyp, který nacházíme také v českém prostředí. Autor ukazuje na chování nejsilnějšího politického subjektu – Liberální demokracie Slovinska (LDS) – který je hlasatelem střední cesty, tzv.

Mainstreamu. Tato strana se označuje za nepolitickou, manažerskou stranu, která řeší skutečné problémy. Ostatní strany se v tomto pohledu stávají pravicovým nebo levicovým „extrémem“. Zatímco LDS jako manažerský subjekt řeší skutečné problémy většiny obyvatelstva, ostatní strany pouze politikáři, jsou vedeny amatéry a ideologickými škůdci. LDS tedy v konečném důsledku chápe celou politiku jako „umazanou“, jako konání, které zpomaluje transformační proces a škodí rozvoji Slovinska. Přesvědčivé vítězství LDS v parlamentních volbách podle autora ukázalo, že velká část slovinské společnosti se s tímto pohledem na politický prostor identifikuje. Důsledkem je, že příslušníci mladé generace – a to včetně velké části studentů společensko-vědních oborů – „vidí východisko z „antipolitického“ chování starších generací v četbě Marxe“.

V třetím esejí se Svečo Dragoš zabývá tzv. kulturním bojem, tedy vztahem tradičně silné katolické církve ve Slovinsku k politickému systému. Autor definuje čtyři hlavní témata, která jsou předmětem sporu mezi „Církví“ a státem: zřízení kurátské služby v armádě, náboženská výuka ve školách, vztah masových médií a katolické církve a vztah víry a politiky. Vysocí představitelé katolické církve ve Slovinsku jsou přesvědčeni, že masová média jsou ve Slovinsku podřízena levici (především prezidentu M. Kučanovi), v mnoha projevech církevních hodnostářů zaznívá slovo „cenzura“. Autor na konkrétních příkladech ukazuje, že tento pohled nevychází z objektivní reality, dokumentuje také výraznou radikalizaci „církevních“ médií v předvolební kampani. Jako vrchol takové radikalizace ukazuje výzvu Radia Ohniště (Ognišče), aby si občané vzali příklad ze Srbska a namísto k volbám vyšli do ulic a ovládli parlament. Podobně radikální je také výzva biskupské konference, která účast ve volbách označila za povinnost; jeden z biskupů pak prohlásil, že „kdo není křesťan, není Slovinec“. Pravicové politické strany, které jsou personálně i ideově propojeny s katolickou církví, ovšem takové radikální

rétoriky nepoužívaly. Přesto jsou – podobně jako strany levicové – terčem autorovy kritiky, byť pouze v jedné konkrétní rovině. Tou je tzv. kulturní rasismus slovinských politických stran, které nadužívají hodnocení jako „tradiční slovinský charakter“, „vrozené slovinské ctnosti“ apod.

Na Dragošův esej nepřímo navazuje pátý esej autorů Sandry B. Hrvatin a Lenarta J. Kučiče, v němž nás seznamují s výsledkem zkoumání průběhu předvolební kampaně na internetu. Právě internet je médiem, které nelze mocensky ovládat, ovšem z výsledku zkoumání vyplývá, že většina politických subjektů ve Slovinsku možnost tzv. e-kampaně příliš nevyužívá. Internetové strany jednotlivých subjektů jsou formální nutností, ale jejich obsahem je prakticky jen to, co již bylo publikováno v jiných mediálních podobách. Stránky jsou zastaralé, neúplné, prázdné nebo dokonce nedostupné; kritiku lze ovšem vztáhnout také na jiné politické instituce (úřady, agentury apod.). Tato skutečnost neodpovídá proklamacím vládních kabinetů, v nichž dokonce zasedá také ministr pro informační společnost.

Posledním textem sborníku (v pořadí ovšem čtvrtým) je esej Mitji Velikonji pojednávající o prezentaci politických subjektů na billboardech. Tematicky se obsah billboardů soustředil na pozitivní kampaň, přičemž všechny politické subjekty nabízely voličům prakticky totéž – rychlý hospodářský růst, nová pracovní místa, snižování sociálních rozdílů apod. Na plakátech se objevilo jen velmi malé množství politických symbolů, žádná ze stran dokonce nepoužila ani barvy národní vlajky. Na billboardech se většinou objevili hlavní představitelé jednotlivých stran; jediná LDS použila vedle obličeje svého předsedy J. Drnovška některé známé herce a zpěváky. Pokud se na plakátech objevily ženy, pak jediné v roli pasivních obdivovatelek (např. manželka předsedy pravicové strany Nové Slovinsko (NSi) A. Bajuka je na plakátu umístěna mírně do pozadí a obdivně ke svému muži vzhlíží, podobně také Drnovšek a známá herečka).

Sborník pěti esejů o průvodních znacích volební kampaně před slovinskými parlamentními volbami může být přínosným textem také pro českého čtenáře. Většina problémů, o kterých autoři pojednávají, se totiž do značné míry týká také české společnosti a politiky, ve slovinských příkladech navíc mnohdy najdeme řadu kulturně-politických vzorců společných většině zemí střední Evropy.

Ladislav Cabada

Miroslav Kollár a Grigorij Mesežnikov (eds.):

SLOVENSKO 2000. SÚHRNNÁ SPRÁVA O STAVE SPOLOČNOSTI.

Inštitút pre verejné otázky, Bratislava 2000, 790 strán.

Veda napreduje hlavne alebo len vtedy, keď sa navzájom kritizujú závery výskumov vedcov. Veda toleruje prvý omyl, ale nie vedomé opakovanie tých istých chýb. Je preto viac ako nutné, aby sa kriticky zhodnotil zborník prác, ktorý si dal za úlohu zaznamenať „vývoj krajiny vo všetkých dôležitých oblastiach verejného života“ (s. 5). Ak aj mnohé príspevky v zborníku nemožno hodnotiť jednoznačne ako vedecké, stále sa stávajú potenciálnym zdrojom informácií pre vedcov. Podľa slov Grigorija Mesežnikova, jedného z editorov a súčasne prezidenta IVO, „Súhrnná správa je dnes najcitovanejším slovenským spoločenskovedným zdrojom doma aj v zahraničí“ (Domínofórum č. 50/2000). To je potom dostatočný dôvod na kritiku tohto „magnum opus“ slovenských spoločenských vied. Existuje aj jednoduchší dôvod na recenziu tejto publikácie. Kniha je skvelo zeditovaná, a takáto práca editorov, redaktorov ako aj autorov a lektorov si zaslúži seriózny kritický pohľad na ich diele. Po piatich rokoch by už nemal byť dôvod